

Zijn er nog radiologen in 2020?

Pieter Roscam Abbing en Louis Meiss

Inleiding

In de afgelopen jaren heeft u kennis kunnen nemen van meerdere onderzoeken en artikelen, handelend over de behoefte- en de capaciteitsplanning in de Radiologie. In het eeuwboek van de NVvR hebben R.H. Wiggers en prof.dr. C.B.A.J. Puylaert een overzicht gegeven van de ontwikkelingen tot 1999. In dit artikel geven wij een overzicht van de situatie anno 2003, naast een samenvatting van de resultaten van het onderzoek door NIVEL en Prismant in opdracht van het Capaciteitsorgaan aangaande de behoefte aan specialisten in de periode 2012-2020. Tevens wordt een inschatting gemaakt van het effect van het tot nu toe binnen de NVvR gevoerde beleid in relatie tot deze behoefte- en capaciteitsplanning.

Huidige stand van zaken en prognose tot 2010

In 2003 zijn circa 820 geregistreerde radiologen werkzaam. Daarnaast zijn er bijna 200 assistenten in opleiding. In *Tabel I* is aangegeven hoe, op grond van de NIVEL-enquête 1998 en gegevens uit enquêtes van de Commissie In- en Uitstroom, het aantal beschikbare radiologen zich ontwikkelt tot 2010. De tabel is gebaseerd op het gegeven dat in 1998 730 radiologen werkzaam waren; de gegevens tot en met 2002 zijn verwerkt. In 2002 waren er 795 radiologen. Voor 2010 zijn de instroomgegevens nog niet volledig, omdat nog niet duidelijk is hoe de uitstroom in eerdere jaren wordt vervangen. Vermoedelijk zal het totaal aantal radiologen echter tot ongeveer 982 stijgen.

Tabel I: Aantal beschikbare radiologen tot 2010

Jaar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Instroom	34	34	32	36	56	57	63	32
Uitstroom	9	15	25	20	21	41	29	32
Totaal	820	839	846	862	897	913	947	947/982

Zoals uit de tabel valt af te leiden, is er sinds 2002 al een flinke inspanning verricht om het aantal assistenten in opleiding te verhogen. De effecten daarvan zijn zichtbaar vanaf 2007, wanneer het aantal nieuwe radiologen toeneemt tot ongeveer 60 per jaar. Met deze uitbreiding wordt in de behoefte aan radiologen, zoals in de NIVEL-enquête volgens scenario 4b geschat, voorzien. Dit scenario voorziet naast inschatting van demografische effecten en invloeden door technologische veranderingen, ook in een daling van het aantal FTE per radioloog, en met name in een afname van het aantal werkuren per week per FTE (meer vrouwen en meer deeltijdwerk). Aldus beschouwd lijken er de komende jaren dus geen grote problemen wat radiologische menskracht betreft op te treden.

Prognose 2010- 2020

In opdracht van het Capaciteitsorgaan is door Prismant en het NIVEL gezamenlijk de behoefte onderzocht voor alle specialismen, en wel voor de periode tot 2020. Uitgangspunt bij dit onderzoek was enerzijds de ontwikkeling van de zorgvraag op basis van demografische veranderingen (vergrijzing), onvervulde vraag (wachlijstproblematiek), sociaal-culturele ontwikkelingen (mondigheid van de patiënt) en substitutie/efficiency (werkproces). Anderzijds werd bekeken hoe het zorgaanbod zich ontwikkelt: het huidige aantal werkzame artsen, het aandeel vrouwelijke artsen, de te verwachten uitstroom (pensionering), het aantal artsen in opleiding en het rendement van de opleidingen. Omdat voor een aantal van de genoemde parameters geen harde cijfers beschikbaar zijn, werd op grond van empirische gegevens een prognose gemaakt met een lage en een hoge inschatting van de diverse factoren. Zo is bijvoorbeeld voor de vraag naar medisch-specialistische zorg als lage variant een groei van 5% gehanteerd, doch als hoge variant een groei van 30%!

Aan de aanbodzijde is onder andere rekening gehouden met arbeidstijdverkorting, wat een niet-demografische factor is, in tegenstelling tot bijvoorbeeld het aantal vrouwelijke artsen en de veronderstelde pensioenleeftijd.

Op basis van de genoemde factoren zijn vier scenario's uitgewerkt:

- Basisscenario: hierin wordt alleen rekening gehouden met beroepsgroepspecifieke aanbod- en vraagontwikkelingen en de onvervulde vraag (5%) in het basisjaar 2000. De overige parameters blijven constant.
- Laag/laag-combinatievariant zonder arbeidstijdverkorting (-atv): naast bovengenoemde parameters wordt rekening gehouden met de lage variant in de ontwikkeling van de zorgvraag.
- Laag/laag-combinatievariant met arbeidstijdverkorting (+atv): zoals in scenario 2, doch nu wordt rekening gehouden met verkorting van de werktijd per arts.
- Hoog/hoog-combinatievariant (zonder arbeidstijdverkorting): hierbij wordt rekening gehouden met de hoge inschatting in toename van de zorgvraag.

Deze scenario's zijn vervolgens opnieuw uitgewerkt, waarbij rekening wordt gehouden met een doorgaande trend, dat wil zeggen dat de ontwikkelingen in vraag en aanbod doorgaan na 2012.

Bij alle uitgewerkte scenario's blijkt dat er een tekort aan radiologen ontstaat op grond van de in 2000 bekende instroom in de opleidingen. Die bedroeg in 2000 circa 38 personen. Wanneer deze instroom ongewijzigd voortgezet zou zijn, zou voor de verschillende scenario's een tekort aan radiologen ontstaan. In *Tabel II* is dit aangegeven.

Tabel II: Percentage tekort aan radiologen bij ongewijzigd instroombeleid vanaf 2000, voor de verschillende scenario's en op verschillende tijdstippen

	2012	2017	2020
Tekort >	%	%	%
basisvariant	7	11	11
laag/laag - atv			
zonder trend	12	15	15
met trend	12	18	19
laag/laag + atv			
zonder trend	16	19	20
met trend	18	25	27
hoog/hoog			
zonder trend	29	31	32
met trend	32	41	45

De instroom is echter reeds toegenomen op basis van onze eigen prognose voor 2010. Het werkelijke tekort zal derhalve lager uitvallen. Interessant is het om te zien hoeveel de jaarlijkse instroom aan assistenten in de opleidingen moet zijn om de geprognoseerde tekorten op te vangen. In *Tabel III* is dit aangegeven, wederom voor de verschillende scenario's en in verschillende jaren.

Tabel III: Benodigde jaarlijkse instroom aan assistenten in opleiding vanaf 2002 om in 2012 resp. 2017 en 2020 voldoende radiologen te hebben. Voor 2017 en 2020 is de behoefte opgesplitst: ofwel er

wordt continu een groot aantal assistenten opgeleid tot 2012 resp. 2020, ofwel er wordt aansluitend aan 2007 resp. 2012 de behoefte aan assistenten aangepast.

Jaarl. instroom >	2012	2017		2020	
	tot 2007	tot 2012	2008-2012	tot 2015	2013-2015
basisvariant	53	50	47	48	41
laag/laag - atv					
zonder trend	62	55	47	52	42
met trend	64	58	52	56	47
laag/laag + atv					
zonder trend	73	60	48	56	42
met trend	78	69	60	66	56
hoog/hoog					
zonder trend	111	81	50	72	44
met trend	123	102	81	97	78

De tabel laat zien dat er hoe dan ook een flinke inspanning moet worden verricht om op bepaalde tijdstippen voldoende werkzame radiologen te hebben die aan de zorgvraag kunnen voldoen.

Scenario 4b van de NIVEL-enquête komt overeen met de laag/laag-variant met arbeidstijdverkorting, waarbij geen rekening gehouden wordt met doorgaande groei in de zorgvraag.

Dit betekent dat momenteel ongeveer 70 assistenten per jaar aan de opleiding tot radioloog moeten beginnen om in 2012 aan de zorgvraag te kunnen voldoen. Momenteel wordt dat aantal niet gehaald. In 2003 zullen net als in 2002 55 à 60 assistenten hun opleiding beginnen. Dat is al een forse stijging t.o.v. 2000, maar op grond van dit rapport nog niet genoeg. Wanneer het opleidingsniveau echter langer wordt volgehouden, bijvoorbeeld door tot 2015 jaarlijks ongeveer 55 à 60 assistenten de opleiding te laten starten, zal er wellicht tijdelijk een tekort optreden rond 2012. Dit tekort is dan echter rond 2020 opgeheven.

Hoe nu verder?

Op de keper beschouwd lijkt er op de lange termijn voor de radiologie dus geen groot probleem te ontstaan wanneer de ontwikkelingen zich volgens bovenstaand scenario afspelen. Zoals echter bij veel prognoses het geval is, zijn er veel onzekere factoren die het erg moeilijk maken om steeds op tijd voorbereid te zijn op veranderingen. Onzes inziens zorgt bijvoorbeeld de invoering van PACS voor een grotere productie per radioloog. Dit is elders reeds geconstateerd, en de productiestijging kan oplopen tot 25%. Tevens bestaat de mogelijkheid dat een deel van het radiologisch werk wordt overgelaten aan speciaal opgeleide laboranten, zodat de werklust per radioloog zal afnemen. Deze twee factoren alleen al zouden ertoe kunnen leiden dat er over tien jaar helemaal geen tekort is bij voortzetting van het huidige beleid. Wij zijn daarom van mening dat de NVvR het huidige beleid moet continueren en niet zomaar moet ingaan op de vraag van het Capaciteitsorgaan om het aantal assistenten in opleiding nog sterker te laten stijgen, ook al zou de financiering daarvan geen probleem zijn.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.